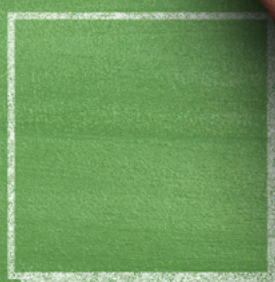

Kwaliteit van examinering borgen in 4 stappen

► Verder

zeker weten

Kwaliteit van examinering borgen in 4 stappen

Examencommissies hebben een centrale rol bij het bewaken van de kwaliteit van toetsen en examens. Dit is vastgelegd in de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Deze wet geeft echter weinig aanwijzingen hoe u als examencommissie daar invulling aan geeft. Hoe brengt u de kwaliteit van toetsen en examens in kaart en hoe borgt u deze? Hoe verkrijgt u de benodigde gegevens? Dit artikel laat zien hoe u in vier stappen de kwaliteit van toetsen en examens borgt.

Voor een examencommissie is het borgen van de kwaliteit van examinering en het eindniveau van de opleiding een van de belangrijkste taken. Wilt u daar proactief mee aan de slag? Dan is het zaak om risico's te signaleren die de kwaliteit van de diploma's in gevaar brengen. Door hiervan een beeld te schetsen voor de opleiding, risico's te analyseren en op basis daarvan verbetervoorstellen te doen, borgt u de kwaliteit van examinering.

Stap 1 | Maak kwaliteit van examinering meetbaar

Voor het meten van de kwaliteit van examinering gebruiken we een model. We hanteren hiervoor het model van de toetscyclus. Dit model wordt ook gebruikt door de expertgroep BKE/SKE om de kwaliteit van toetsen en competenties van examinatoren en examencommissie in kaart te brengen. Het model brengt de 7 onderdelen van de toetscyclus in beeld. Zo krijgt u zicht op het toetsproces van constructie tot evaluatie en voorkomt u dat u stappen overslaat. U maakt kwaliteit meetbaar door per stap van het toetsproces kwaliteitscriteria op te stellen. Daarna verwerkt u deze in een checklist met een scoreschaal. Een norm of cesuur toevoegen aan de scoreschaal per stap maakt het mogelijk de kwaliteit van examens te borgen binnen vooraf gestelde grenzen.

De 7 onderdelen van de toetscyclus

Toetscyclus (bron: Hanzehogeschool, 2013)

Stap 2 | Breng risico's in kaart en stel prioriteiten

Heeft u bij elke stap in de toetscyclus kwaliteitscriteria, een scoringsstelsel en een norm geformuleerd in de vorm van een checklist? Dan kunt u de kwaliteit van examinering in uw eigen opleiding onderzoeken. Een manier om te bepalen waar uw aandacht primair naar uit gaat, is om risico's voor de kwaliteit in kaart te brengen en te ordenen. De risico's met de grootste impact op de kwaliteit en de grootste waarschijnlijkheid dat er ook daadwerkelijk iets mis is, komen bovenaan de lijst. Op deze punten onderzoekt u de stand van zaken als eerste. Het volgen van ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie die de kwaliteit van de examinering beïnvloeden, is een belangrijk hulpmiddel voor een goede risicoanalyse.

Schema met risico's en onderzoeksvragen per kwaliteitsaspect uit de toetscyclus

1 Basisontwerp

Risico

- De leerdoelen in het curriculum sluiten onvoldoende aan bij het einddoel van de opleiding.
- Het eindniveau wordt niet gehaald of onvoldoende onderbouwd.

Onderzoeksvraag

- Komen alle doelen van de opleiding op het juiste niveau in opleiding en examinering voor?

2 Construeren toetsmatrijs

Risico

- De opgaven en opdrachten in het examen zijn niet representatief voor de leerdoelen.

Onderzoeksvraag

- Gegeven de leerdoelen, zijn vakgenoten het eens dat de opgaven de leerdoelen dekken en op niveau zijn? Wordt een matrijs gebruikt?

3 Construeren toets en het vaststellen van de cesuur

Risico

- De antwoorden/het gedrag van de kandidaat is onvoldoende objectief te beoordelen gegeven het beschreven antwoordmodel en de beoordelingsinstructie. De scores/cijfers zijn niet betrouwbaar vast te stellen.
- De cesuur is niet aanwezig, niet transparant of correspondeert niet met het juiste niveau.

Onderzoeksvraag

- Voldoen de opgaven en antwoordmodellen aan de vuistregels voor constructie?
- Is de cesuur helder? Is er een verantwoording van de cesuur?

4 Afname van de toets

Risico

- De afname geeft niet alle kandidaten gelijke kansen voor het goed beantwoorden van de vragen of opdrachten.
- Er is gelegenheid tot fraude, plagiaat of meeliften.

Onderzoeksvraag

- Zijn voor alle kandidaten de afnamecondities gelijk?
- Worden regels tegen fraude, plagiaat of meeliften gehandhaafd?

5 Beoordelen, verwerken, analyseren

Risico

- Beoordelaars zijn onvoldoende objectief.
- Opgaven hebben onvoldoende onderscheidend vermogen.

Onderzoeksvraag

- Komen beoordelaars tot gelijke beoordeling bij dezelfde prestatie? Is er afstemming geweest tussen beoordelaars?
- Blijkt uit een toets- en itemanalyse dat de toets voldoende betrouwbaar is?

6 Resultaat registreren

Risico

- De geregistreerde resultaten zijn niet correct of niet controleerbaar.

Onderzoeksvraag

- Zijn bij een steekproefsgewijze controle de geregistreerde resultaten correct en de dossiers volledig?

7 Evalueren en verbeteren

Risico

- Er is geen systematiek voor evaluatie en kansen op verbetering worden niet benut.
- Kwaliteit is niet geborgd.

Onderzoeksvraag

- Wordt het proces geëvalueerd door examinatoren?
- Worden verbeterplannen doorgevoerd?

Stap 3 | Analyseer de risico's en stel een onderzoeksplan op

In het schema van stap 2 is per aspect en risico een algemene onderzoeksvraag geformuleerd. Deze algemene vragen specificereet u nader naar uw eigen situatie. Op basis van de belangrijkste risico's stelt u een onderzoeksplan op. Budget en tijd zijn belangrijke factoren die de reikwijdte en diepgang van het onderzoek bepalen. Het is aan te bevelen om in een jaarcyclus te werken of zelfs over meerdere jaren te plannen. Dit geeft tijd om grondig onderzoek naar de kwaliteit te doen. Het is goed om uw onderzoeksplan en de facilitering af te stemmen met het bestuur en management. Met instemming van het bestuur en management staat u als examencommissie sterker in de uitvoering van het onderzoeksplan.

Het onderzoek kan door de toetscommissie worden uitgevoerd, door examencommissieleden zelf, door de afdeling kwaliteitszorg of door externe partijen. Het is zinvol om bij het onderzoeken van de kwaliteit gegevens te hebben over de uitvoering van de examinering.

Het gaat hierbij om gegevens als:

- ✓ Is een toetsmatrijs aanwezig?
- ✓ Is het examen bij alle studenten door twee examinatoren beoordeeld?
- ✓ Is een toets- en itemanalyse gemaakt?
- ✓ Is een evaluatie door examinatoren uitgevoerd op het proces?
- ✓ Is er een klacht over dit tentamen geweest?
- ✓ Welke controles zijn uitgevoerd bij registratie van de cijfers?

De onderzoeken hebben een projectmatige of thematische aanpak of vinden steekproefsgewijs plaats.

Voorbeeld onderzoeksplan voor twee jaar

Jaar 1

- ✓ Een aselechte steekproef van 20% van de examens uit elk leerjaar screenen op kwaliteit van constructie;
- ✓ Screenen van twee examens die laag scoorden in studenttevredenheidsonderzoek;
- ✓ Onderzoek naar risico's van fraude bij digitale afname van examens;
- ✓ Inventarisatie individuele en alternatieve trajecten;
- ✓ Inventarisatie van de eigen deskundigheid in de examencommissie;
- ✓ Onderzoek naar oorzaken van extreem lage en hoge scores op examens.

Jaar 2

- ✓ Een nieuwe aselechte steekproef van 20% van de examens uit elk leerjaar;
- ✓ Een kwalitatief onderzoek naar de maatregelen voor objectiviteit van stagebeoordelingen;
- ✓ Een onderzoek naar de beoordelaarsovereenstemming bij beoordeling van de eindwerkstukken;
- ✓ Inventarisatie van het gebruik van toets- en itemanalyse bij theorie-examens;
- ✓ Vervolgonderzoek naar aanleiding van voorgaand jaar zoals onderzoek naar de effectiviteit van de maatregelen om fraude bij digitale afname te voorkomen.

Stap 4 | Kom met verbeter- voorstellen voor het management

Op basis van de resultaten van het onderzoek analyseert u wat de oorzaken zijn van de zwakke en sterke punten. Formuleer verbetervoorstellen en bespreek deze met bestuur en management. Door juist de belangrijkste risico's te onderzoeken en dit grondig te doen komt u gegarandeerd tot een advies met maatregelen die de kwaliteit van examinering gunstig beïnvloeden. Wilt u alleen de kwaliteit op examenniveau in kaart brengen? Dan kunt u ervan uitgaan dat als elk afzonderlijk examenonderdeel voldoet aan de eisen een diploma met vertrouwen kan worden uitgereikt.

Betrek ook andere aspecten van kwaliteit als u breder wilt adviseren

Wilt u niet alleen adviseren over een specifiek examen, maar breder advies geven? Bijvoorbeeld over het gehele examenprogramma of de examenorganisatie. Betrek dan ook andere aspecten van kwaliteit in het model.

Hiervoor gebruiken we de volgende indeling:

- ✓ het examenprogramma
- ✓ het examenreglement
- ✓ toetsdeskundigheid
- ✓ de examenorganisatie
- ✓ het toetsbeleid

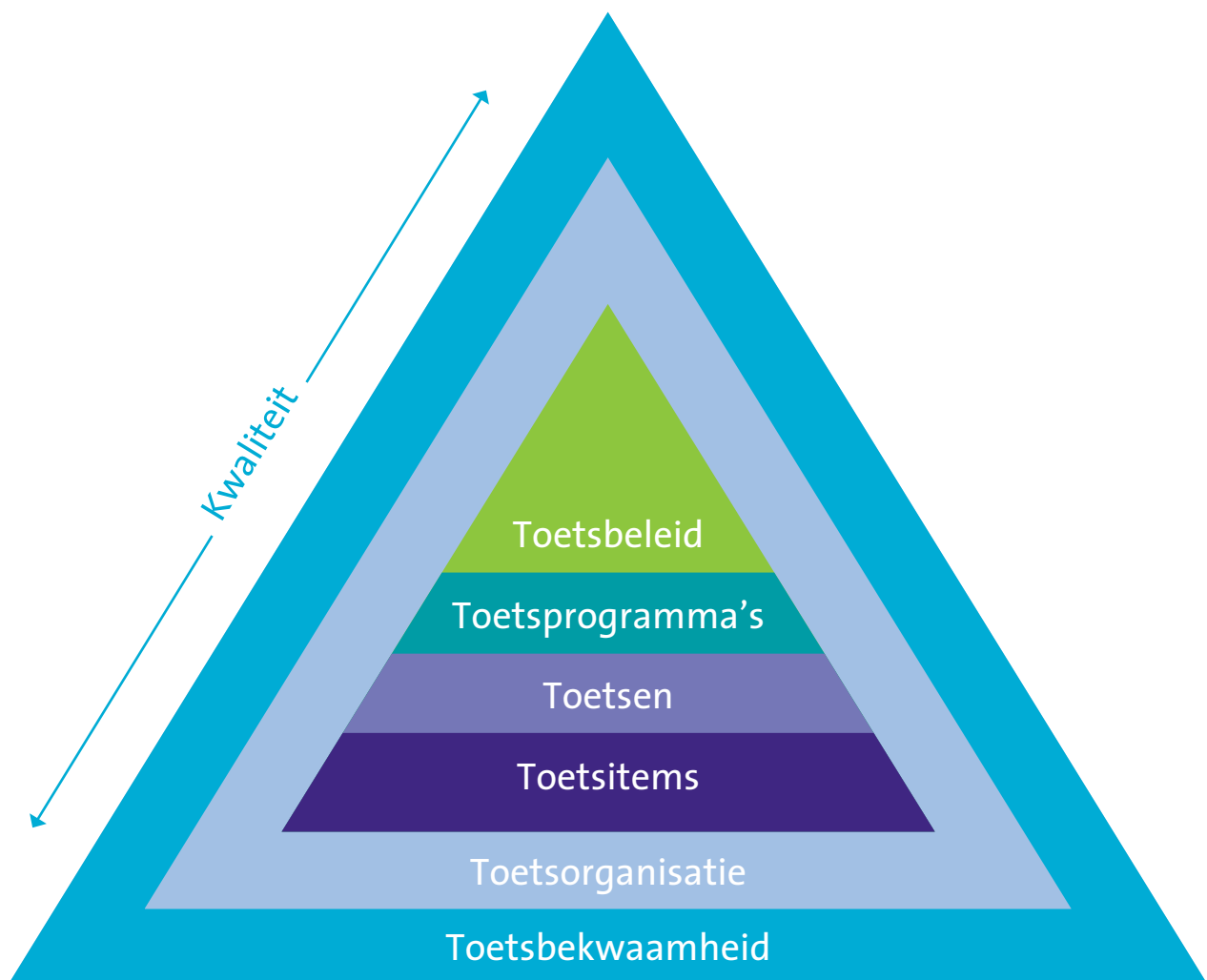

Voorbeeld verbetervoorstel

- **Risico** | U signaleert dat een aantal examens niet het vastgestelde beheersingsniveau toetst.
- **Verbetervoorstel** | Gebruik van toetsmatrijs op taxonomie-indeling

Deze indeling is vergelijkbaar met het model van de toetspiramide voor toetsen en beoordelen van Joosten-ten Brinke & Sluijsmans. Een verschil met onze indeling is dat wij het examenreglement benoemen. Wij zien dat dit bijdraagt aan de kwaliteit van examinering. Het reglement wordt per jaar vastgesteld en studenten kunnen daar rechten aan ontleneren.

De kwaliteitspiramide voor eigentijds toetsen en beoordelen

Toetspiramide voor toetsen en beoordelen

(Joosten-ten Brinke & Sluijsmans, 2010, aanpassing, Jaspers, 2011)

Ook hiervoor geldt dat u per stap kwaliteit meetbaar maakt, risico's in kaart brengt, deze analyseert en op basis daarvan verbetervoorstellen opstelt. In analogie met de tabel uit stap 2 zijn voor een aantal elementen uit de toetspiramide risico's en onderzoeksvragen geformuleerd.

Examen- programma

Risico

- Het eindniveau wordt onvoldoende behaald of onvoldoende onderbouwd.
- Studenten worden op verkeerde gronden afgewezen.

Onderzoeksvraag

- Zijn de prestaties van afgestudeerden conform de leerdoelen?
- Functioneren alumni op het gewenste niveau?
- Zijn de doelen correct verwerkt in curriculum en examenprogramma?

Examen- reglement

Risico

- De onderwijs- en examenregeling (OER) geeft onvoldoende duidelijkheid om beslissingen te nemen.
- De examinering is niet transparant.

Onderzoeksvraag

- Zijn actuele ontwikkelingen verwerkt in de regeling?
- Zijn er individuele gevallen waarbij de regeling tekortschiet?

Examen-organisatie

Risico

- Taken en verantwoordelijkheden zijn niet duidelijk toebedeeld.

Onderzoeksvraag

- Zijn taken, verantwoordelijkheden en processen beschreven?

Toetsbeleid

Risico

- Taken worden niet of niet volgens de afgesproken procedure uitgevoerd.
- Betrokkenen voelen zich niet verantwoordelijk om de gewenste kwaliteit te leveren.

Onderzoeksvraag

- Werken betrokkenen volgens de beschreven procedures?

Toetsdeskundigheid

Risico

- Het werk van examinatoren of andere betrokkenen bij het toetsproces voldoet niet aan de kwaliteitseisen.

Onderzoeksvraag

- Voldoen betrokkenen aan BKE SKE eisen?

Heeft u alle stappen voor het borgen van de kwaliteit van examinering doorlopen en constateert u uiteindelijk dat de kwaliteit voldoende is? Dan kunt u met gefundeerd vertrouwen de getuigschriften ondertekenen. Heeft u daarnaast ook alle onderzoeksvragen uit bovenstaande tabel bevestigend beantwoord? Dan kunt u ervan uitgaan dat de kwaliteit van toetsing en examinering in de breedte binnen uw instelling goed is geborgd.

Cito helpt u graag op weg!

Heeft u na het lezen van dit artikel nog vragen over het borgen van de kwaliteit van uw examens en toetsen? Of wilt u hierover sparren met een van onze adviseurs? Dat kan, wij denken graag met u mee.

Bel of mail ons gerust!

Uw contactpersoon:

Martine Jetten

T (026) 352 12 81
citoconsult@cito.nl
<http://ho.cito.nl>

Over de auteur | Jan Adema, adviseur Cito

'Toetsen is voor mij een late roeping geworden, na 25 jaar voor de klas te hebben gestaan. Misschien dat ik het daarom belangrijk vind dat mijn adviezen praktisch en begrijpelijk zijn. Ik ben actief voor examencommissies in het hoger onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Ik zie veel mooie examens die studenten uitdagen het onderste uit de kan te halen. Graag sluit ik aan om deze nog beter te maken.'

Kwaliteit van examinering borgen in 4 stappen

Cito helpt je inzicht te krijgen in je ontwikkeling en mogelijkheden. Door kennis, vaardigheden en competenties objectief meetbaar te maken en de ontwikkeling er van te volgen, kun je het beste uit jezelf halen, verantwoorde keuzes maken en beter richting geven aan je toekomst. Cito draagt daaraan bij door wereldwijd werk te maken van goed en eerlijk toetsen, vanuit de kernwaarden kundig, toonaangevend, integer, innovatief en betrokken.

[Deel via LinkedIn](#)

[Deel via Twitter](#)

maart 2015